

Vor Middelalders Teglstenskirker.

Vi ere her forsamlede i et gammelt Hus og have nylig staaet over for en anden ikke mindre ærværdig Bygning, Mariekirken med sin mærkelige Klosterlevning. Det er da naturligt, at der spørges om, hvad det egentlig er, der gjør disse Bygningsværker saa dyrebare for os, at de ikke alene studeres med Omhu og Kjærlighed, men at der offres betydelige Summer paa at fremdrage og vedligeholde alt, hvad der bærer Præg af den Tid, der har frembragt dem. Jeg vil da svare: det er fordi disse Mure tale til os, tale med en Røst, hvis Klang alle, der ikke have et sløvt Sind, fornemme, men hvis Sprog derimod ikke alle have Forudsætninger til at forstaa fuldtud. Her bliver det virkelig til Sandhed, at »Stenene raabe«; thi selv om man kunde tænke sig, at Historien taug, og man Intet vidste om de svundne Tider, da vilde den gamle Bygningskunsts Værker kunne lære os mangt og meget om de kulturhistoriske Tilstande og det aandelige Liv, for hvilke de ere et Udtryk, ja en Afspejling saa tro og tilforladelig, at vi med den for Øje endogsaa vilde kunne korrigere

Historien, om denne tog fejl. Bygningskunsten bliver derfor et vigtigt Supplement til Historien, det haandgribelige Bevis for dens Rigtighed eller endog dens Korrektiv. Naar vi træde ind i en Kirke som denne. paatrænger der sig os en Følelse af, at vi staa over noget høitideligt og ærefrygt-indgydende. Her har jo i Aarhundreder Slægt efter Slægt lyttet til Guds Ord og bedet snart med Glæde og Tak, snart i Sorg og Angst. Hvor mange smaa og store Tanker har der ikke bølget under disse Hvælvinger, fra alle dem, der nu ere sunkne ned en efter en for at give Plads til nye og atter nye Slægter. Det er som om Murene ere mættede med Minder om alle de Taarer, alle de Anfægtelser og al den frydefulde Fred, de have omsluttet. Og vi selv! hvornaar er det vor Tid til at vige Pladsen, vi som endnu have de levendes Ret, men skulle synke og glemmes som alle de andre, selv de der have elsket højest og udrettet mest. Og hvad saa, hvorfra og hvorhen? Ja den Tale kan alle forstaa, og saadanne Tanker kunne fremkaldes i enhver; men til en ret Vurdering af, hvad vi eje i vore gamle Monumenter, hører der noget mere. De Former, vi se, ere ikke tilfældige, de betyde noget; og for at erkjende dette fuldt ud, maa man ikke alene have historisk Kundskab og Sands, men ogsaa forstaa Former og Konstruktioner: det Sprog, hvormed Arkitekturen udtrykker, hvad vore Fædre have villet og virket.

Det skal være min Opgave idag at give et lille Bidrag til denne Forstaaelse. For Kjendere af vor kirkelige Bygningskunst vil her ikke blive fremdraget noget nyt; men jeg antager, at jeg vil kunne paavise et og andet, som for de Fleste af Dem er ubekjendt; en synderlig dybtgaaende Undersøgelse tillader Tiden jo ikke.

Jeg har tænkt at give nogle Træk fra vort Lands middelalderlige Teglstenskirker, og vil da først gjøre nogle almindelige Bemærkninger om Bygningsmateriale.

Det Materiale, hvoraf en Bygning er opført, vil saa godt som altid, i ikke ringe Grad øve sin Indflydelse paa

Bygningsformen. De strukturelle Egenskaber af Træ, Sten og Metal ere jo saa forskellige, at de nødvendigvis maa medføre helt forskellige Konstruktioner; og det bliver netop en udviklet Bygningskunsts vigtigste Opgave, at lade Konstruktion og Formgivning slutte sig naturligt og let til Stoffets særegne Egenskaber. Kun den raa primitive Kunst tager ikke dette Hensyn, medens en degenereret Kunst, der sætter Virtuositeten i Højsædet, sætter en Ære i at bryde og overvinde Materialets Natur. I den gode Kunst vil altsaa Form og Stof staa i et inderligt Forhold til hinanden. Det er dog ikke saaledes at forstaa, at Stoffet i første Række bestemmer en Bygnings Udseende. De helt forskellige Formrækker, som indeholdes i de historiske Stilarter, ere bestemte af andre Forhold og bunde dybt i hver enkelt Tids Kulturforhold og aandelige Indhold. Men indenfor de enkelte Stilperioder bidrage de forskellige Bygningsemner ikke lidet til at frembringe særlige Stilnuancer. Jeg skal saaledes minde om den mærkelige Gruppe af romanske Kirker, som Norges Træbygningskunst har frembragt (Stavkirkerne), og som afvige saa meget fra det øvrige Europas romanske Kunst, at man tidligere end ikke vilde anerkjende deres Sammenhæng med denne.

Karakterforskjellen mellem Træ og Stenbygninger vil selvfølgelig altid blive større, end mellem Bygninger opførte af forskjelligartede Stensorter. Det vil dog ogsaa tidt have en gennemgribende Betydning for en Bygnings Konstruktion og Udseende, om man ved Opførelsen er henvist til det ene eller det andet Stenmateriale, idet Haardhedsgraden, Finheden, Tykkelsen af Lagene i Stenbruddet, Elasticiteten, Bæreevnen o. s. v. nødvendigvis maa føre ind paa eller forbyde visse Former og Konstruktioner.

Ganske særlige Forhold frembyder den brændte Tegl, Murstenen; og den har da ogsaa, hvor den anvendtes, særlig i Middelalderen, i betydelig Grad omformet de i Brudstensbygninger fra samme Tid anvendte Former. Dette beror paa flere Forhold, saaledes Murstenens mindre Bæreevne

og ringere Finhed, men først og fremmest er det dens forholdsvis lille Format, der adskiller den fra andre Bygningsemner. Ganske vist kan man fremstille Bygningsstykker af temmelig betydelig Størrelse af brændt Ler, men dette fordrer megen Omhu og lang Brænding, og i Middelalderen har man kun sjældent indladt sig herpaa, men saa godt som altid, selv ved de største Bygninger, udelukkende holdt sig til Sten af ganske ens Dimensioner, og navnlig — for ikke at bryde Skiftegangen — af samme Tykkelse.

I flere Henseender maa man betegne det som et Tilbageskridt, da man gik over fra Brudstenen til Teglen. De fine Enkeltheder, som kunde fremstilles i huggen Sten, og saa godt som al figurlig Fremstilling maatte man give Afkald paa, ligesom paa Kvadermurenes djærve Udseende og klare, lette Farver. Store Udladninger af Gesimser og Baand bleve ligeledes umulige, og de ens store Teglsten tillode et langt ringere Antal Kombinationer af Enkeltformerne, idet disse nu altid maatte fremstilles ved Sammensætning af flere Skifter, hvor de brede, i regelmæssig Række forekommende Kalkfuger greb forstyrrende ind og afskar Muligheden for fine Leddelinger. Den ringere Bæreevne medførte nødvendigvis plumpere og sværere Mure og Piller og umuliggjorde slanke Søjler. Paa den anden Side medførte den brændte Teglsten store praktiske Fordele.

I et Sletteland som Danmark var det ofte forbundet med store Vanskeligheder at skaffe en til Bygningsbrug egnet naturlig Sten, medens Leret fandtes saa godt som alle Vegne og kunde brændes til Tegl i ubegrændset Mængde. Vi se jo, hvor besværligt man har gjort sig det, navnlig i Jylland, ved at tilhugge den haarde Kampesten i Kvadere, eller ved Ribe Domkirke og de omliggende Landsbykirker, hvortil man fra Rhinegnene hentede en, endda ikke meget stærk eller særlig smuk Sten, den porøse, vulkanske Andernachtuf. Teglen er dernæst saa overordentlig let at haandtere, i Modsætning til de større Kvadersten, og dens regelmæssige Form gjør, at den lader sig sammenstille og

forbinde i et kompakt og stabilt Murværk. Den behøver sjældent nogen som helst Tilhugning, selv ikke til Buer, Hvælvinger og afrundede Bygningsdele som Chorrundinger o. lgn. Man vil saaledes let se, at der kan bygges baade hurtigere og billigere af Tegl end af Brudsten.

Teglens Anvendelse som Bygningssten gaar tilbage til den graa Oldtid, den har været kjendt baade af Ægyptere, Assyriere og Babyloniere. I det antike Rom stod Teglbymningskunsten paa et højt Standpunkt. Man finder her Bygninger, der ere helt af Tegl; men de have ganske samme Stil som Stenbygningerne, hvis Former efterlignedes med stor Dygtighed, idet man sammensleb de enkelte Teglsten, saa at Fugerne neppe kunde ses, og derefter udhuggede endogsaa saa sammensatte Former som det korinthiske Kapitæl med sine fine Bladformer og Spiraler. Man kan beundre den Dygtighed, hvormed en saadan Efterligning er gjort, men man kan ikke sympatisere med, at et Materiale benyttes paa en Maade, der stemmer saa lidet med dets Natur.

Det var i de ældste, middelalderlige Kirker og Klostre i Norditalien, at en mere rationel Teglbymningskunst først udviklede sig og naaede et saa højt Standpunkt, at den endnu i mange Henseender staar uovertruffen. Det var ogsaa fra disse Egne, at den, i Midten af det 12te Aarhundrede, indførtes til den nordtyske Slette, hvorfra den bredte sig ogsaa til Danmark. Det menes, at Kunsten at brænde Tegl blev indført i Tyskland af Kolonister fra Holland, i hvilket Land den romerske Teglbymningskunst aldrig synes helt at være uddød, men hvor den ikke har frembragt særegne Bygningsformer. Men det er utvivlsomt, at den nordeuropæiske, middelalderlige Teglstensarkitektur, som har en saa stor Lighed med den lombardiske, er en direkte Affødning af denne; mange Enkeltheder, der optræde ganske ens begge Steder — saaledes den dobbelte Buefrise og Trapezkapitælet — vidne tydelig nok om,

at der maa have været en Forbindelse mellem disse Lande, hvad der ogsaa bekræftes af historiske Efterretninger.

De ældste Teglstenskirker i Nordtyskland hidrøre fra det 12te Aarhundredes Midte, og kun ganske kort efter denne Tid naaede Kjendskaben til Teglens Benyttelse til Danmark. Den første Efterretning om dens Anvendelse hos os møder os i Indskriften paa den bekjendte Blyplade, der ved Undersøgelsen af Kongegravene i Ringsted fandtes i Valdemar den Stores, af røde Munkesten opmurede Kiste. Der siges her, at »han var den første, der af brændte Mursten opførte det Værn for hele Riget, som almindelig kaldes Dannevirke, og opbyggede en Borg paa Sprogø«. Af begge disse Bygninger eksisterer der nu kun svage Levninger.

Ved Valdemar den Stores Død maa endvidere Ringsted Klosterkirke, hvor han blev begravet, havde staaet færdig som en anselig Teglstenskirke med udprægede Enkeltformer, der i meget minder om de nordtyske; den synes at have været paabegyndt c. 1161, og ialfald Choret og Tværskibet have været færdige 1170, da hellig Knuds (Knud Lavards) Helgenskrin højtidelig hensattes paa Alteret. Om trent paa samme Tid opførte Biskop Absalon Klosterkirken i Sorø. Disse skønne Kirker, som endnu i det væsentlige ere bevarede, ere saaledes efter al Sandsynlighed de ældste monumentale Teglstensbygninger i Danmark og ere tillige de anseligste fra den ældre Middelalder (den romanske Stilperiode), naar undtages Aarhus Domkirke — som har haft et meget mærkeligt Choranlæg, som vidner om engelsk-nor-manniske Forbilleder, men som for en stor Del er ombygget i gothisk Stil — og Roskilde Domkirke, hvor allerede Gothikens, den senere middelalderlige Kunsts, Former, gjøre sig gjældende. Af andre Teglstenskirker fra Tiden omkring 1200 skulle vi kun nævne den velbekjendte Kalundborg Kirke med sit enestaaende centrale Anlæg; forresten findes der fra denne Tid adskillige mindre Kjøbstadskirker og en Mængde Landsbykirker. Her paa Sjælland findes saaledes

smukke Exempler i Uvelse, Tikjøb og Søborg. De fleste og mærkeligste træffes imidlertid i Slesvig og især paa Lolland og Falster. Det er nydelige enskibede Smaabygninger, som med deres velafvejede Forhold og simple, men smukke Enkeltheder afgive fortræffelige Forbilleder¹⁾.

Alle disse Bygninger ere, ligesom de tyske, opførte af røde Teglsten, der ere større end de, der nu almindelig anvendes, nemlig c. $10\frac{1}{2} \times 5 \times 3\frac{1}{4}$ Tomme; sjældnere har man ogsaa benyttet gule Sten. De ere haandstrøgne, temmelig ru, lysere eller mørkere efter Brændingsgraden, undertiden, hvor Overfladen ved den stærke Varme er smeltet, helt sort. Sjældnere ere de — som paa store Partier af Roskilde Domkirke — riflede paa skraa ved en Efterhugning. Stenenes forskellige Farve bryder paa en velgjørende Maade Murfladernes Ensformighed. De ere altid henmurede i en bestemt rytmisk Skiften, idet vekselvis den lange efter den korte Sideflade af Stenene kommer til Syne i Muroverfladen: Denne Rythme, som har sin bestemte konstruktive Betydning, kaldes med et uheldigt tysk Ord »Forbandt«; den kan varieres paa flere forskellige Maader; den, der benyttedes i Middelalderen, men senere forlodes, og som afgiver et vigtigt Kjendetegn paa middelalderligt Murværk, er det saakaldte Munkeforbandt, i hvilket altid, i samme horizontale Række, 2 Sten ere lagte ved Siden af hinanden, med Længdesiden udad, efterfulgt af en med den korte Side udad; derefter følger atter to Langsider og en kort o. s. v. i samme Følgeskifte.

¹⁾ Der forberedes af Ministeriet et Værk over disse Landsbykirker med nøjagtige og udførlige Tegninger. De andre ovenfor nævnte Kirker ere afbildede og beskrevne i »Danske Mindesmærker« og hos J. B. Løffler: Udsigt over Danmarks Kirkebygninger fra den tidlige Middelalder.

Det bedste Værk over den tyske Murstensarkitektur er Adler: Backsteinsbau des preussischen Staates.

Man finder ikke sjældent i Murfladerne anvendt Mønstre, som fremkomme, enten ved at stille Stenene skraat mod hverandre, eller ved at anbringe de sortbrændte Sten i Linier og Figurer. Særegne Udformninger, ofte med Formsten, træffes især paa Soklerne, der ere sammensatte af flere profilerede Led over hinanden, og omkring Døre og Vinduer, der ere omgivne af False eller Skraaflader, med eller uden Halvsøjler, Rundstave eller andre Ledføjninger. Søjler omkring Portalerne, som ere saa hyppige ved Granitkirkerne, kunne vanskelig udføres i Tegl, og mangle enten ganske eller ere svundne ind til Halvsøjler. I det hele vanskeliggjør Teglen Anvendelsen af stærkt fremspringende Led. Gesimserne ere saaledes flade, men ofte sammeusatte af mange Smaaled over hverandre og med meget varierede Friser af Sten, der ere sammenstillede i forskellige Mønstre, enkelte eller dobbelte Rækker af Smaabuer o. s. v. Hertil hører en for Teglstenen særegen og meget benyttet Baandfrise, der er sammensat af lutter kantstillede Sten — de saakaldte Tandsnit.

Reliefer i Tegl ere meget sjældne. Hvor større Søjler skulle anvendes, gjøres de enten af hugne Sten — Kalundborg Kirke — eller de blive korte og plumpe — Tirsted Kirke paa Lolland. Halvsøjler opmures af rundede Sten, Smaasøjler udføres undertiden af glasseret Tegl — Fjenneslevs Kirkes Galleri. En særegen simpel Kapitælf orm, som kan opmures af faa Skifter, uden synderlig Tilhugning, er det saakaldte Trapez-Kapitæl, som hyppig træffes baade i italienske, tyske og danske Kirker; det danner paa den simpleste Maade Overgangen fra Søjleskiftets runde til den firkantede Form af Dækpladen, hvorfra Hvelvingsribberne og de Buer — Gjordbuerne og Skjoldbuerne —, der begrændse Hvelvingen, udgaa. Navnet »Trapezkapitæl« har det faaet deraf, at dets fremadvendte Flade (Skjoldet) danner den geometriske Figur, som kaldes et »Trapez«.

Til Hvælvinger egner Teglen sig særlig godt, og vi se ogsaa, at saadanne i den ældre Middelalder ere komne almindeligere i Brug i de Egne, hvor man byggede af dette Materiale, end hvor man holdt sig til Brudsten. Næsten alt, hvad der findes af Hvælvinger i vore Kirker, er af Mursten, og de forholdsvis faa, der ere af naturlige Sten, ere plumpt og grovt udførte. Det var dog først den gothiske Stils Principer, der ret bragte Hvælvingsbygningen frem. I den ældre Middelalder byggede man dem endnu tungt og svært, med en Sten tykke Kapper. Selv i de højt spændte Hvælvinger i Roskilde Domkirke ere alle Kapperne endnu 1 Sten — c. 11 Tommer — tykke. En saadan Hvælving yder ved sin Vægt et betydeligt Sidetryk paa Ydermurene, som derfor maa være meget svære. De ældste Hvælvinger ere Tøndehvælvinger, Kuppelhvælvinger eller Krydshvælvinger uden særlig fremtrædende Ribber. Dog findes ogsaa i den senere romanske Tid — hos os dog neppe senere end ved Aar 1200 — Krydshvælvinger med Hjørneribber; men disse sidste have her ikke den konstruktive Betydning som ved de gothiske Hvælvinger, i hvilke de, som et fast Skelet, bære de tynde Hvælvingskapper, der ere udspændte imellem dem.

Den gennemgribende Omdannelse, som Bygningskunsten undergik, da den gothiske Stil fra det nordøstlige Frankrig gik sin Sejersgang over Europa, blev naturligvis heller ikke uden Indflydelse paa vore Kirkebygninger. Dog var der forskellige Forhold, som medførte, at den gothiske Kunst aldrig rigtig fik Borgerret og fast Fod i Danmark og kun har efterladt os forholdsvis faa større Monumenter. Dens egentlige Blomstringstid, 13de og 14de Aarhundrede, var jo i politisk og kulturhistorisk Henseende en mørk og tung Tid for vort Fædreland. I c. 150 Aar var der neppe et Fredsaar, og indre og ydre Ulykker kappedes om at lægge Landet øde og bragte det til Undergangens Rand. Under saadanne Forhold trives Kunsten ikke, og man maa undre sig over, at der endda blev bygget

saa meget, som der gjorde. St. Knuds Kirke i Odense blev saaledes opført i Tiden omkring 1300; den prægtige St. Peders Kirke i Malmø paabegyndtes 1319, samme Aar som Erik Menved døde. Den største af vore gothiske Kirker var den 1807 afbrændte Frue Kirke i Kjøbenhavn. Alt hvad vi eje af gothisk Bygningskunst er opført af Tegl, og ogsaa den Omstændighed, at vi vare henviste til dette mindre ædle Stof, bidrog til, at Gothiken her ikke kom til fuld Modning. Den vedblev saa at sige at være jordbunden og hævdede sig aldrig til den frie Dristighed og den overlegne konstruktive Dygtighed, som bar den frem til en saa høj Fuldkommenhed i de store Kulturlande og da navnlig i Frankrig, hvor dens Vugge stod. Den konstruktive Hovedide, ved hvilken det lykkedes for Gothiken at naa en saa forbausende Lethed og Slankhed i Opbygningen, er den, at man i Stedet for som før at begrændse Bygningen med ens tykke sammenhængende Murflader, udhævede Forskjellen mellem de bærende og støttende Dele paa den ene, og de blot rumbegrændsende Dele paa den anden Side, saaledes at disse gjordes saa lette som muligt, medens hine forstærkedes. Det samme Princip gennemførtes for Hvælvingenes Vedkommende, idet Ribberne gjordes kraftige, medens Hvælvingskapperne udspændtes imellem dem og gjordes ganske tynde og lette. Hele Bygningen fik saaledes et kraftigt Skelet med en tynd Beklædning, ganske saaledes som Naturen har dannet et Blad, der faar sin Styrke og Smidighed af Ribbene, medens den tynde Bladplade der forener dem, kun i ringe Grad forøger Vægten af Bladet. Denne Konstruktionstanke, i Kraft af hvilken hver Del fik netop den Styrke, den behøvede for sin Funktion, men heller ikke mere, gennemførtes med yderste Konsekvens i de gothiske Stenkatedraler, men maatte over for et saa lidet smidigt Stof som Murstenen tildels resignere; vel er den i nogle af Tysklands Murstenskirker, f. Ex. Mariekirken i Lybek, ført langt videre end i nogen dansk Bygning, men selv denne naar dog langt fra sine Forbilleder. Paa den

anden Side har Teglstenen bevaret mod de Udskejelser, som en ensidig Virtuositet snart bragte Stengothiken ind paa, og ere vore gothiske Kirker ikke blevne synderlig lette og luftige, have de i deres alvorlige Ro og simple Kraft andre Fortrin, som ej heller ere at foragte.

Vi ere jo her i en gothisk Kirke. Som vi se, ere Murene her kompakte og tykke i hele deres Udstrækning, kun de massive Stræbepiller angive, hvor Hvælvingernes Tryk er stærkest. Vinduer og Hvælvingsbuer ere spidse, Lysaabningerne større og alle Forhold noget slankere end i de romanske Kirker, ellers er Forskjellen i Konstruktionen ikke saa stor. Ja sammenligne vi den med en Kirke som Roskilde Domkirke, som endnu er mere end halv romansk, gjælder denne Forskjel ikke engang helt, idet denne sidste snarest er den slankeste af de to.

Kun i Hvælvingerne er det gothiske Konstruktionsprincip mere gennemført. Her ere virkelig Ribberne det faste bærende Skelet, medens Kapperne, som kun ere en halv Sten (c. 5 Tommer) tykke — altsaa kun det halve af de i Roskilde Domkirke — ere spændte mellem og bæres af disse. Selvfølgelig kommer hertil endnu den betydelige Forandring, som findes i Udformningen af de to Stilarters Enkeltheder; Gothikens skarpere og mere udskkaarne Former, i Modsætning til den romanske Architekturs djærvere og simplere Led. Men ogsaa i Detailudformningen gjør Teglstenens Natur sig gjældende, navnlig ved den Begrænsning, som Stenenes ensartede Dimensioner medfører. De vil saaledes bemærke, at alle False omkring Døre og Vinduer ere netop af samme Brede som en Mursten; det samme gjælder Breden af Ribberne i Hvælvingerne. De vandrette Led deles af de regelmæssig tilbagevendende Fuger ligesom i Trin eller Afdelinger, hver af en Stens Tykkelse.

De indvendige Vægflader af de gothiske Murstenskirker have i Reglen været overhvidtede og tildels dekorerede med Kalkmalerier. Dog har man ikke overpudset Vægfladerne, men har strøget Hvidtekalken umiddelbart

oven paa de fugede Sten. Man har herved undgaaet den døde Ensformighed af den glatte Puds, som desværre, fremkaldt af en uheldig Trang til Pænhed og Zirlighed, saa ofte skjæmmer vore Kirker.

En Redegjørelse som denne bliver let for en stor Del til en Række tørre Enkeltheder; men for at komme til et Standpunkt, der giver en større Oversigt, maa man jo arbejde sig frem med mange smaa, trættende Skridt. Det er kun et lille Stykke, jeg har søgt at hjælpe dem frem mod et saadant højere Stade, og hvis jeg har trættet Dem, maa jeg undskylde mig med, at Maalet vel er Anstrængelserne værd. Jeg tror, at Bygningskunsten maa sættes meget højt som Kunstart, men véd ogsaa, at den maa studeres nøje for at kunne forstaaes helt; men den øver da paa et modtageligt Sind en mægtig Indflydelse. En Bygning kan være fyldt med en Stemning, der paatrænger sig Beskueren med en saa umiddelbar betagende Magt, som intet Billedværk formaar, og som maaske snarest er i Slægt med Musikens Stemningsfylde. For at opnaa denne Magt over Sindet maa en Bygning, hvad enten den er gammel eller ny, være et kunstbehersket Udtryk for en Ide, thi kun derved tilfredsstilles den dybe Trang i Menneskenaturen til en Sammensmæltning mellem det legemlige og det aandelige, denne Dualisme, som er Grundvæsenet i al Kunst. Men de gamle arkitektoniske Kunstværker have endnu — fremfor de nye — al Mindernes Poesi over sig og den historiske Kolorit, som klarer vort Syn paa og vor Forstaaelse af de henfarne Tider og de svundne Slægter. Der høres undertiden Stemmer, der tale haanligt om vor Middelalders Kunst som noget, der ikke er værd at studere, naar man har Adgang til Udlandets langt fuldkomnere Værker. Til saadanne vil jeg svare: I har Uret i at kaste Vrag paa vor Lands gamle Kunst, fordi der er noget, der er bedre end den. Et Fortrin har den for os, som intet andet kan opveje: den er dansk, og vor egen Arv, efterladt os af vore Fædre og voxet op paa vor egen Jordbund; men den,

som dog vender sig bort fra vort eget med Ringeagt, for at dyrke fremmede Guder, han bærer sig ad som en Mand, der, skjønt han ejer et godt og selvstændigt, om end tarveligt Hjem, forlader sin egen Arne for at søge bedre Dage i Afhængighed af Fremmede. Det er ogsaa blevet sagt, at vi ikke have nogen særlig dansk Bygningskunst, men at hvad vi ejede kun var Efterligninger af andre Landes. Ogsaa denne Paastand vidner om Mangel paa Forstaaelse af, hvad national Kunst er, og er kun for saa vidt sand, som det maa indrømmes, at vor Kunst ikke har frembragt nogen egentlig Stilretning. Men ligesaa sikkert er det, at trods almindelige Overensstemmelser med Udlandets Stilformer have vore gamle Bygninger, baade de fra den ældre og den nyere Middelalder, næsten alle deres eget Præg, et Præg, der er dansk og intet andet, og som er paatrykt dem af dansk Følelsesliv og Tankesæt. Men har man ikke lært at holde af dem, ja da ser man ganske vist intet af dette; thi kun Kjærlighed giver Forstaaelse og gjør seende, seende til at erkjende Fortrin, — blind maaske ogsaa, men da kun for Fejlene.

Møde i Ribe.

Siden Aaret 1855 havde det kirkehistoriske Selskab ikke holdt noget Møde i den gamle Stiftsstad Ribe, der er saa rig paa Minder fra Fortiden, og hvor frem for alt den herlige Domkirke rager op som en Kæmpe, der i sin alvorsfulde Majestæt taler til Beskueren om længst hensvundne Tider. Mødet holdtes her den 18. Juli, og man var saa heldig at faa den Mand, der fremfor nogen anden har gjort Ribe Domkirke til Gjenstand for et mangeaarigt og indgaaende Studium, Pastor Dr. Jacob Helms, til at holde Foredrag over Domkirkens Historie og Arkitektur. En talrig Tilhørerskare, deriblandt en stor Flok fra Askov

Folkehøjskole, var tilstede og lyttede med Opmærksomhed til den kyndige Arkæologs indholdsrige Fremstilling af Historien om den ærværdige Kirkes Fremvæxt og skiftende Kaar gennem Tiderne.

Den anden Del af Mødet holdtes i Kathrine-Kirken, der i sin Tid er opført af Dominikanerne eller Sortebrødrene, af hvis Kloster der endnu er mærkelige Levninger tilbage. Her talte først Provst L. Koch om det blivende i Luthers kirkelige Lære og Værk, med særligt Hensyn til den danske Kirkes Historie siden Reformationen. Derefter holdt Dr. H. F. Rørdam følgende Foredrag om